

Boekbespreking: Veldgids bijen voor Nederland en Vlaanderen

Theo Peeters

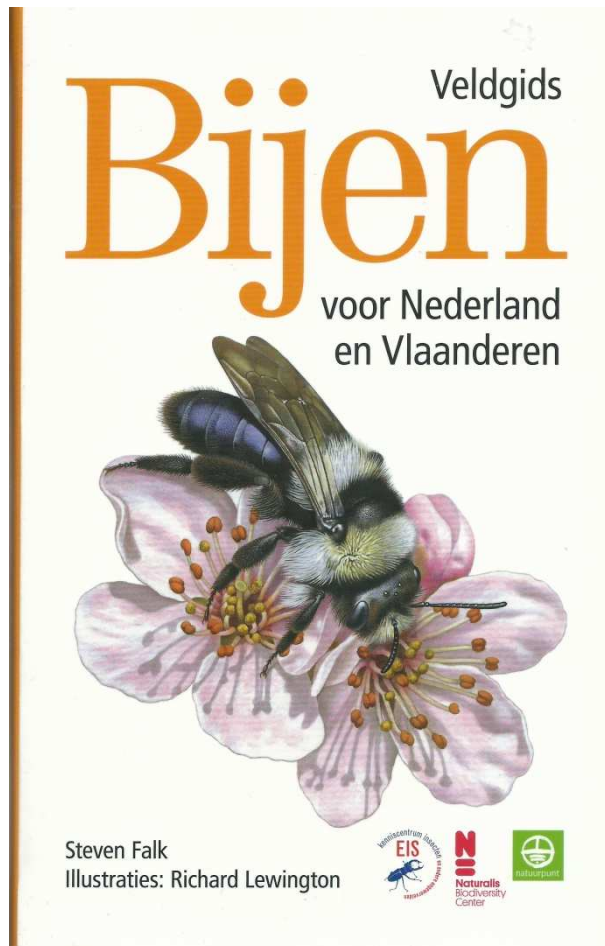
Falk, S., 2017. Veldgids Bijen voor Nederland en Vlaanderen. - Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 432 pp. ISBN 9-789021-564371; Prijs: 40 euro.

In juni van dit jaar werd me gevraagd om voor HymenoVaria 15 een boekbespreking te maken van de nieuwe veldgids bijen. Welnu graag, stuur maar toe was mijn antwoord. Een week later lag de gids bij mij op tafel. Een vertaling en bewerking van de prachtige Engelse uitgave (Falk 2015; zie ook de boekbesprekingen door Jan Smit (2016) en Stijn Schreven (2016)), die ik zelf al vanaf november 2015 in mijn bezit had. Echter eerlijk is eerlijk, beide boeken zijn sindsdien vrijwel onaangeraakt blijven liggen op mijn tafel. Ik had sinds 2014 een nieuwe hobby gekozen om mijn spaarzame vrije tijd te vullen nl. microhymenoptera. De aculeate wespen en bijen bleven liggen en diverse groepen van microhymenoptera trokken mijn aandacht, effe weg van de kermis rond bijen, bijensterfte, bijenlinten, bijenlandschappen, etc. Op de achtergrond bleven een aantal bijenzaken doorspelen want daar kom en wil ik ook niet helemaal van af. Het was dus toch nog effe flink doorwerken toen de deadline voor de copij van HV15 ineens opdoemde.

Allereerst, iets dat ik node mis in deze gids, een groot compliment voor Steven Falk de schrijver en de illustrator Richard Lewington. Zij hebben een degelijk en mooi staaltje werk verricht met het samenstellen van deze gids; superb!

Dan het uiteljk. De grootte en kft van de gids zijn, met 21,5 hoog en 14cm breed, van een ietwat afwijkend formaat. Goed dat er ook nog een extra plastic kft omheen zit, maar knullig dat die ietwat groter is dan het boek zelf en in je hand snijd. Op de kft staan de vignetten van de spelers die de vertaling en bewerking van het boek, samen met uitgeverij Kosmos, mogelijk hebben gemaakt nl. EIS Kenniscentrum insecten en andere ongewervelden, Naturalis Biodiversity Center en Natuurpunt. Bij EIS zorgde Menno Reemer, samen met andere

bijenspecialisten, voor de bewerking en redactie, bij Naturalis kreeg Guido Keijl de opdracht voor de vertaling en Natuurpunt leverde de nodige Vlaamse inbreng. Als we de gids openslaan zien we meteen verschillen met de Engelse uitgave. De layout van de Nederlandse uitgave is kleurrijker.

De inhoud van de gids kun je verdelen over drie onderwerpen: een inleiding gevolgd door determinatiesleutels met genus- en soortbesprekingen plus een aantal bijlagen. De inleiding (blz. 6-51) is uitgebreid en zeer informatief. Onderwerpen die aan bod komen zijn: Wat is een bij?, classificatie van bijen, soorten en variaties, de levenscyclus van bijen met aandacht voor sociaal gedrag, foerageren, vliegtijden, broedparasitisme, balts, paring en overwinteren, vijanden en commensalen van bijen, bijenbiotopen, observeren en waarnemingen verzamelen, bijen beschermen. De inleiding besluit met een overzicht van verenigingen en waarnemersgroepen, boeken en artikelen om verder te kunnen. Het tweede deel (blz. 52-392) is het hoofdmenu van deze gids. Dit deel begint met een uitgebreide toelichting op het gebruik van deze gids, daarna volgt een overzichtstekening van de onderdelen van een bij met morfologische termen (die voor het gemak ook nog eens op de binnenflap is afgedrukt),

plus een verklarende woordenlijst. Het gedeelte met de dichotome determinatiesleutels begint met een generatabel tot de vrouwen en een tot de mannen. De generatabelen zijn vrij traditioneel opgezet met als eerste couplet de keuze tussen 2 of 3 submarginale cellen. Zelf zou ik ervoor kiezen om eerst enkele opvallende soorten zoals *Xylocopa*, *Bombus*, *Anthophora* en *Apis* uit te sleutelen en pas daarna te kiezen voor de vleugelcellen. Nu moet je vele stappen zetten voordat je deze makkelijk herkenbare en opvallende soorten tegen komt. Na de generasleutels volgt een uitgebreide bespreking van de genera en soorten, gesorteerd per familie. Zeer overzichtelijk en (nog) een verbetering t.o.v. de Engelse uitgave is het invoegen van paginagrote foto's tussen de verschillende families, waarbij tevens een korte inhoudsopgave per familie wordt herhaald. Per genus is een korte inleidende tekst opgenomen en volgt een tabel tot de vrouwen en mannen van de opgenomen soorten. De tabellen zijn geïllustreerd met foto's en tekeningen. Ik heb (nog) geen sleutels getest. Dat is winterwerk want, al wordt deze gids een veldgids genoemd, in het veld bijen determineren is voor gevorderden. Maar die sleutels ga ik deze winter zeker nog gebruiken want de kenmerken die hier gebruikt worden vormen zo te zien een aanvulling op ons eigen werk in 'Nederlandse bijen op naam brengen' (Nieuwenhuijsen & Peeters (ed.) 2016). Overigens zijn niet alle soorten, die in NL en BE zijn aangetroffen, in de sleutels van deze gids opgenomen; maar wel een groot deel nl. 275 van de in total 359 (NL) en 389 (BE) genoemde bijensoorten (zie soortenlijst achterin de gids). Na de soortensleutel volgt de soortbespreking met steeds een foto van een vrouw en/of man. Slechts zelden is bij een soortbespreking géén foto ingevoegd zoals b.v. bij enkele kleine *Lasioglossum*'s.

Tenslotte de 'bij-lagen' (blz. 393-432). Die bestaan uit 20 kleurplaten, een soortenlijst van bijen van NL en BE met daarin aangegeven de soorten die in het boek behandeld zijn, een register, een verantwoording van de foto's en tekeningen plus een dankwoord. Voor de kleurplaten zijn door Lewington nog extra illustraties aangeleverd van de nieuwe soorten die zijn ingevoegd in de Nederlandstalige versie. Ik vind de Nederlandstalige versie warmer en mooier uitgegeven dan de Engelse. Zelfs de kleuren van sommige foto's lijken beter in de Nederlandse dan in de Engelse versie. Vergelijk maar eens de eerste foto in de gids van een *Andrena cineraria* op koolzaad.

Tijdens het doorbladeren en hier en daar lezen van de teksten kwam ik tot op heden slechts enkele onbeduidende foutjes tegen en rezen een paar kleine vragen bij me op. Bijvoorbeeld waarom de prachtige paginagrote foto's geen bijschriften hebben gekregen

en bijvoorbeeld waarom *Rhopitoides canus* niet (meer) is opgenomen in de Belgische naamlijst.

In het dankwoord is te lezen dat diverse leden van onze sectie hun vrijwillige medewerking hebben verleend aan de bewerking van deze gids en/of foto's hebben aangeleverd. Menno, Guido en alle anderen, jullie hebben er samen iets moois van gemaakt. Bravo mannen!

Deze gids zal evenals 'Die Wildbienen Baden-Württemberg' van Paul Westrich (1989) een groot aantal mensen in binnen- en buitenland stimuleren met bijen aan de slag te gaan. Ik hoop dat ook in Nederland en Vlaanderen nog meer liefhebbers van een nieuwe generatie de bijenstudies oppakken en voortzetten. Er blijft steeds iets nieuws te ontdekken. Geniet met deze prachtige gids; de bijen verdienen het!

Literatuur

- Falk, S., 2015. Field guide to the bees of Great Britain and Ireland. - British Wildlife Field Guides, Bloomsbury Publishing Plc, 432 pp.
- Nieuwenhuijsen, H. & T. Peeters (ed.), 2016. Nederlandse bijen op naam brengen. Deel 1. - Stichting Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland, 172 pp.
- Schreven, S.J.J., 2016. Uitgelezen: Steven Falk & Richard Lewington, 2015. Field guide to the bees of Great Britain and Ireland. - Entomologische Berichten 76 (6): 232.
- Smit, J., 2016. Boekbespreking: Field guide to the bees of Great Britain and Ireland. - HymenoVaria 12: 39.
- Westrich, P., 1989. Die Wildbienen Baden-Württembergs. - Ulmer, Stuttgart, Band I und II, 972 pp.

Opmerking Jan Smit

De gastheer relaties tussen *Andrena* en *Nomada* in deze gids is gebaseerd op de Engelse situatie, voor Nederland ontbreken er enkele gastheren, die in Engeland niet voorkomen. Bovendien worden er enkele relaties genoemd die niet kloppen.